

گزارشی از سخنرانی علی بهادری جهرمی (عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس و سخنگوی دولت سیزدهم) در همایش «حاکمیت قانون و اعتراض مدنی»

تمهیدات ساختاری حق اعتراض

حاکمیت قانون در بستر اجتماع اصلی‌ترین خواست جوامع پیشرفته است. به جای سلايق و نظرات شخصی یا گروهی طبقه حاکم یا انواع طبقات غیرحاکم، مبنا و مدار حرکت جامعه تبلور آرای عموم جامعه است که به واسطه فرایندهای نمایندگی در مجالس قانون‌گذاری مشخص می‌شود. حکمرانی درصدد است که قانون را مبنای اداره امور قرار بدهد، نه اینکه فرد یا گروهی به واسطه قدرت‌های سیاسی یا اقتصادی یا نظامی بتوانند زمام امور و هدایت جامعه را در اختیار بگیرد. طبیعتاً در بستر حاکمیت قانون، اکثریت مردم با بسیاری از قوانین و مقررات و رویه‌های جاری موافق‌اند.

سؤال این است؛ در برابر اعتراض‌هایی که در مسیر جریان حاکمیت قانون اتفاق می‌افتد، چگونه باید عمل کرد؟

مسئله نمایندگی

برای طراحی امکان مخالفت، اعتراض و شنیده شدن صدای معترض در یک نظام مبتنی بر حاکمیت قانون، الگوهای مختلفی پیش‌بینی می‌شود. یکی از رایج‌ترین و جهان‌شمول‌ترین الگوها، طراحی مجالس قانون‌گذاری است؛ یعنی مجالسی که مردم را مبتنی بر روش‌های انتخاب نمایندگی می‌کنند. یک روش انتخاباتی، نظام انتخاباتی اکثریتی است؛ مانند نظام انتخاباتی جمهوری اسلامی ایران که هرکسی که بیشترین رأی مردم را داشته باشد، به عنوان نماینده انتخاب می‌شود و تبلور صدا یا گفتمان رأی‌دهندگان در کرسی نمایندگی در مجلس خواهد بود. نماینده مجلس نماینده اکثریت مردم است. در این نظام، مجلس با قانون‌گذاری یا نظارت بر عملکرد مجریان حق دخالت در تمامی امور را دارد.

روش دیگر انتخاباتی، نظام انتخاباتی تناسبی است که یکی از سازوکارهای رایج و جهان‌شمول به جای نظام انتخابات اکثریتی است. در این نظام، مجلس صرفاً نماینده اکثریت مردم نیست، بلکه مجلس نماینده تمام تفکرات مردم جامعه است، اعم از آنکه مردم جزء اکثریت یا جزء اقلیت باشند. مجلس باید هم نگاه اکثریت و هم نگاه اقلیت را به تناسب قدرت و قوت کمی هر دو نگاه بر اساس تعداد طرفداران هر یک منعکس کند. در این نظام، احزاب یا نگاه‌های موجود در